

علم برای مردم

به این می‌گویند علم و فناوری برای مردم نه صرفاً علم برای علم. این همان چیزی است که جامعه علمی ما از آن رنج می‌برد. تحقیقات وسیعی در رشته‌هایی صورت می‌گیرد که اساساً کاربردی در ایران ندارد. ابداعاتی صورت می‌گیرد که از آن بیشتر در خارج از کشور استفاده می‌شود نه داخل.

خبر این بود: #171 تیم رباتیک ژاپنی، ربات امدادگر خود را برای کمک به آسیب‌دیدگان زلزله عظیم ژاپن به مناطق خسارت‌دیده این کشور فرستاد و از حضور در مسابقات ربوکاپ ایران انصراف داد.»

به این می‌گویند علم و فناوری برای مردم نه صرفاً علم برای علم. این همان چیزی است که جامعه علمی ما از آن رنج می‌برد. تحقیقات وسیعی در رشته‌هایی صورت می‌گیرد که اساساً کاربردی در ایران ندارد. ابداعاتی صورت می‌گیرد که از آن بیشتر در خارج از کشور استفاده می‌شود نه داخل.

اختراعاتی ثبت می‌شود که هیچ دردی از مشکلات جامعه ایران را درمان نمی‌کند. البته نمی‌خواهیم بگوییم همه ابداعات و اختراعات از این سنخ است، اما اگر سری به نمایشگاه‌های اختراعات و ابداعات ایران بزنید یا مروری بر آمارهای مقالات و پژوهش‌های انجام شده در کشور داشته باشید، متوجه می‌شوید که بخش اعظم این تحقیقات و اختراعات فاقد کوچک‌ترین جنبه‌های کاربردی در کشور بوده و به همین دلیل یا اساساً به آن توجهی نمی‌شود یا مهم‌ترین کاربرد آن در جوامع خارجی است. مثلاً علم شیمی که بخش اعظم تحقیقات و پژوهش‌ها و مقالات علمی ایران در این زمینه است، بیشترین کاربرد را در خارج از کشور دارد. نانو فناوری و بیوتکنولوژی نیز در همین زمره است؛ مردم هیچ اثری از این تحقیقات در زندگی روزمره خود احساس نمی‌کنند و با آنها بیگانه‌اند.

مسابقات ربوکاپ ایران که امسال ششمین دوره آن در تهران برگزار شد نیز در همین چارچوب ارزیابی می‌شود. درست است که علم رباتیک کاربردهای فراوانی در جوامع دارد و با رشد و توسعه این فناوری می‌توان زمینه جهش فناورانه در سایر رشته‌ها و علوم و صنایع را فراهم کرد، اما شاید بهتر این باشد که در باره توسعه فناوری رباتیک در سطوح مختلف جامعه نیز گزارشی به مردم داده شود.

کاری که تیم رباتیک امدادی ژاپنی انجام داده و به جای حضور در مسابقات ایران، عازم مناطق زلزله‌زده این کشور شده، مصداقی بر این حرف است که ربات‌های ساخته شده این کشور در زمینه امداد و نجات در صحنه حوادث واقعی نیز حضور داشته و امتحان خود را در صحنه عمل پس می‌دهند.

در باره نقش ربات‌های امدادگر ایرانی در حوادث مختلف البته فیلمی سینمایی ساخته شده و از تلویزیون پخش شد اما به جز این فیلم، حافظه عمومی مردم چیزی درباره ربات‌های امدادگر ایرانی نمی‌دانند.

داستان بسیاری از فناوری‌های دیگر نیز به همین شکل است، شاید به این دلیل بوده که یک مقام وزارت علوم مهم‌ترین مشکل تحقیقاتی کشور را عدم ارتباط آن با صنعت و کاربردی نبودن آن ذکر کرده است. حالا که مشکل را می‌دانیم باید برای رفع این مشکل چاره‌ای اندیشیده شود؛ راهکاری که مسئله محور بودن و پیدا کردن راه‌های حل مشکلات و مسائل جاری زندگی مردم در انتخاب موضوعات پژوهشی در اولویت قرار گیرد.

واقعیت این است که بسیاری از مخترعان و محققان ایرانی نیز به دلیل عدم استقبال بخش‌های صنعتی و تولیدی از اختراعات و ابداعاتشان مجبور به ترک کشور و مهاجرت به کشورهای دیگر می‌شوند تا در آنجا دسترنج تحقیقاتشان را در عمل مشاهده کنند. پای صحبت هر مخترع و مبتکر که بنشیند هزار حرف و حدیث ناگفته دارد که دل انسان را به درد می‌آورد.

نهادهای ذیربط از جمله بنیاد نخبگان و معاونت علمی ریاست‌جمهوری و وزارت علوم نیز بیشتر از آنکه این مشکلات بنیادین را حل کنند، به فکر امور روزمره و اداری هستند. جهش علمی وقتی رخ می‌دهد که معیشت مردم نیز جهش داشته باشد. علم باید برای مردم باشد.